

VELVYSLANKYNĚ MÓDY

Sloužila ve válce, vlastní rodiče zachránila před smrtí, nebála se postavit samotnému prezidentovi a radila ženám v oblasti módy i sexu. Chorvatská módní návrhářka **Žuži Jelinek** prožila vzrušující život – měl se dokonce stát námětem pro hollywoodský film.

TEXT: PAVLA APOSTOLAKI

Uherským královstvím otráslaly politické změny, když 17. července 1920 přišla v Budapešti na svět Zsuzsanna Ferber. Narodila se chudým židovským rodičům jako nejmladší ze čtyř dětí a dostala přezdívku Žuži. Její otec Izidor pocházel z chorvatského Ludbregu, matka Ruže z Maďarska. Oba byli hluchoněmí a seznámili se v Budapešti, kam je jejich rodiny poslaly do specializované školy pro neslyšící. Izidor byl velký vlastenec a rozhodl, že se po dceřině narození všichni přestěhují do Chorvatska (tehdy Království Srbů, Chorvatů a Slovinců).

ŽIVOT ZA SEX

Rodina se usadila v chudinské čtvrti v Záhřebu a žila ve skromných podmínkách. Ferber pracoval jako kartáčník, vyráběl štětce, jeho žena se starala o domácnost. Občas se s dětmi vypravili na návštěvu Izidorovy sestry. Ale žena, která byla vdána za bohatého Žida, se za své příbuzné styděla. Namísto salonu je přijímala jen v kuchyni, protože je nepovažovala za dost nóbl. Žuži snášela ponížení těžce a předsevzala si, že udělá vše pro to, aby měla v dospělosti dostatek financí a úspěšnou kariéru.

V Záhřebu absolvovala školu pro švadleny a v sedmnácti letech odešla do Paříže, kde pracovala v továrně módní návrhářky Niny Ricci. Tady se také setkala s Coco Chanel, která měla zásadní vliv na její další profesní vývoj.

Když v roce 1939 začala druhá světová válka, mladá žena se vrátila do Záhřebu a otevřela si tam krejčovství, kde šila pro bohaté židovské rodiny. Zanedlouho se provdala, a sice za váženého zubaře Eriha Jelineka, a porodila dvě děti – syna Ivicu a dceru Dijanu. Politický vývoj v zemi nicméně nebyl příznivý.

Žuži Jelinek

Mluvila osmi jazyky, včetně jidiš a znakové řeči.

Jako první moderní módní návrhářka propagovala chorvatskou módu v zahraničí.

V roce 1961 napsala knihu Tajemství dobře oblečené ženy, v níž učila Chorvatky, jak se oblékat k různým společenským příležitostem.

Pro generace lidí byla symbolem odvážné, sebevědomé, chytré a vždy upravené ženy, která za všech okolností zůstává sama sebou.

Se vznikem Nezávislého chorvatského státu se moci chopili ustašovci, fašistická a ultranacionalistická organizace. Zajali všechny tři Žužiny bratry a zabili je. Ona sama se kvůli pronásledování přestěhovala s rodinou do Rijeky. Němečtí a italští okupanti ale začali Židy perzekvovat i tam a Žuži se dozvěděla, že její rodiče mají být deportováni do koncentračního tábora Jasenovac. Proto se vypravila za italským důstojníkem. Svedla ho a strávila s ním několik nocí. Tím rodiče zachránila před smrtí. Když ji později někteří lidé za tento čin kritizovali, prohlásila: „Zaplatila jsem za životy svých rodičů sexem – a nelituji toho. A co si o mně myslíte, je mi jedno.“ V září 1943 vstoupila do Lidové osvobozené armády Jugoslávie (NOVJ) – pracovala jako zdravotní sestra na zubní klinice. Následovala tak svého muže, který se stal přednostou zubní kliniky Hlavního štábu Chorvatska a zubního oddělení nemocnice NOVJ.

STYLISTKA PREZIDENTA

V květnu 1945 válka v Chorvatsku skončila a Žuži se vrátila ke své profesi módní návrhářky. Koncem padesátých let, jako první za hranicemi Socialistické federativní republiky Jugoslávie (SFRJ), předváděla své modely na módních přehlídkách v zahraničí – v Evropě, Spojených státech, ale třeba i na Dálném východě. Leckdy se musela přizpůsobit tamním zvykům, a tak se v Íránu kvůli náboženským pravidlům modelkami staly prostitutky, v Indonésii je zase nahradily manželky velvyslanců.

Žužina móda byla ženská, elegantní, plná barev a šitá na každou postavu. Dokázala skrýt nedostatky a vyzvednout přednosti figury jakékoli ženy. Zahraniční tisk ji nazýval nejznámější módní

FOTO: NIKOLA TURINA

tvůrkyní zpoza železné opony, a domácí týdeník Globus ji dokonce označil za velvyslankyni chorvatské módy ve světě.

Dařilo se jí a ve čtyřiceti letech se přestěhovala do Spojených států, kde pokračovala v úspěšné kariéře. Když však znovu přijela do Záhřebu, čekal ji šok. Zjistila, že manžel navázal poměr s chůvou jejich dětí Verou. Na řadu přišel rozvod a Žuži své zlomené srdce léčila tvrdou prací. Zahraniční aktivity šikovné podnikatelky ovšem dráždily Josipa Broze Tita. Jugoslávský prezident si ji předvolal „na kobereček“ a sdělil jí, že její podnikání se neslučuje s ideologií socialistické republiky. Nabídl jí místo ředitelky makedonské módní firmy Teteks, pod jejímž jménem by reprezentovala své modely. Žuži nabídku odmítla – a reakce na tuto „neposlušnost“ přišla záhy. Tito ji ve svém projevu ve Splitu v roce 1962 označil za špatný příklad komunistického přístupu a řekl, že má opustit zemi. Žuži tedy i s dětmi a rodiči odestovala do švýcarské Ženevy, kde začala pracovat v textilní továrně jako švadlena. Brzy se provdala za úspěšného právníka Franka Lütyho a rozjela vlastní oděvní značku.

Za dva roky ji vzal Tito na milost. Pochopil, že pořádáním módních přehlídek dělá zemi

dobrou reklamu, a požádal ji, aby šila modely pro jeho manželku, bývalou partyzánku Jovanu Broz. Žuži se tak stala osobní návrhářkou první dámy, Titovou módní poradkyní a pendlovala mezi Ženevou a Záhřebem.

OSMDESÁTILETÁ NEVĚSTA

Ani po odchodu do důchodu v 80. letech se Žuži nenučila. Osobně spravovala své čtyři vily na Quai de Cologny ve švýcarské obci Cologny, hodně četla, sbírala obrazy, psala knihy o módě a články do chorvatského časopisu Gloria. V nich dávala čtenářkám rady ohledně oblečení, sexu a vůbec života. S muži měla bohaté zkušenosti. Poté, co její druhý manžel zemřel, provdala se za Vlada Majera. Ale ani tehle svazek nevydržel dlouho. Žuži si ho totiž vzala natruc – chtěla se pomstít svému dlouholetému milenci, který se sňatkem váhal.

Poslední manželství uzavřela ve svých osmdesáti, kdy řekla své ano soudci Miloradu Ronkulinovi. Jak sama přiznala, svedla ho sexem. „Sexuální energie je hodně důležitá, musíte se milovat třikrát týdně. A pokud jste nezadané, používejte vibrátor,“ radila čtenářkám Glorie. Její články měly úspěch. Pokaždé, když přijela do Chorvatska, kde vlastnila vilu v Opatiji a byt

v Záhřebu, lidé ji zastavovali na ulici a žádali ji o rady – a ona jim je s potěšením dávala. Stejně tak ráda prozrazovala tajemství svého úspěchu: „Stanovila jsem si cíl a šla za ním s železnou vůlí. Vášně a talent nestačí, v životě musíte tvrdě pracovat.“ Byla také autorkou několika knih, v nichž psala o potížích každodenního života, o zdravotní výchově, osobní hygieně i vztahu k penězům. Těch si vážila a čtenářům doporučovala: „Ať máte peněz málo nebo hodně, musíte vědět, jak s nimi hospodařit.“

Její osud inspiroval slavného režiséra Stevena Spielberga, který o ní chtěl natočit film. Fascinovalo ho, že se nebála riskovat a zachránila své rodiče s nasazením vlastního života. Nabídl jí místo hlavní konzultantky filmu. Pro Žuži to byla čest, ale nechtěla pobývat dva roky ve Státech, a tak návrh odmítla. V pokročilém stáří pak žila v Záhřebu v osmipokojovém bytě na náměstí bána Jelačiće. „Jsem šťastná, že si můžu zaplatit pomoc v domácnosti. Od svých dětí nemusím nic chtít. Dala jsem jim domy a byty, o vše jsem se s nimi podělila. Máme se všichni moc rádi,“ nechala se slyšet. V chorvatské metropoli zemřela 23. ledna 2016, pochoována byla na hřbitově Mirogoj. ●

ona@mfdnes.cz

INZERCE ▼

1/2